

PAVERGTOJE TĖVYNĖJE

Mokslinis ar vėliavinis komunizmas?

Tikri mokslininkai žino ne tik mokslo galią, bet ir jo ribas. Blogiau su pumoksliais, kurie mokslui priskiria magiškų galių. Tokie yra tarybiniai propagandistai. Jei į jų propagandos vežimą kartais įkinkomas ir mokslininkas, tai visi mato, kaip jis nesmagiai jaučiasi ne savo vežime. Daugiausia niekų apie mokslą prisapalioja nedaug jo palaizę įvairūs vulgarizatoriai.

Propagandistų vulgari mokslo samprata remiasi oficialia tarybine ideologija, kuri save vadina „moksliu“ komunizmu. Tai matome ir dabar svarstymui pateiktame partijos naujosios programos redakcijos projekte. Čia kalbama apie „marksizmo-leninizmo mokslą“, kuriam priskiriamos tiksliųjų gamtos mokslų savybės. Naujosios reakcijos įžangoje sakoma: „Geniaus Markso ir Engeso darbo tęsėjas Vladimiras Leninas naujomis istorinėmis sąlygomis visapusiškai išplėtojo jų mokslą, atsakė į pagrindinius dabarties klausimus, apginklavo darbininkų judėjimą socialistinės revoliucijos ir socializmo kūrimo teorija, moksline pažūrų į karo ir taikos problemas sistemą“.

„Kiekviename istoriniame etape TSKP sprendė uždavinius, moksliskai pagrįstus jos Programose“. Senojoje 61-mais priimtoje programoje panašiai buvo teigiama: „Kiekviename istoriniame etape partija, vadovaudamasi Markso, Engelo ir Lenino teorija, vykdė savo programoje moksliskai suformuluotus uždavinius“. Pamėginkime tad palyginti, ką Niktos Čruščiovo ir jo draugų parengta programa skelbė ir kas iš to išėjo iš jos „mokslo“.

Pagal šią programą, tarybiniai žmonės po 20-ties metų turėjo geriau gyventi negu išsivysčiusių kapitalistinių šalių žmonės. Iš tikrųjų šiandien jiems prieinama tik dalis Europos ir Amerikos gyvenimo lygio.

Jau pirmojo dešimtmečio gale visoje šalyje turėjo būti panaikintas butų trūkumas, per antrą dešimtmetį palaipsniškai panaikinamos nuomos. Bet jau praėjo 24 metai, o butų vis dar trūksta ir nuomos neišnyko. Antrame dešimtetyje žadėtas nemokamas viešas transportas. Praėjo 24 metai, bet veltui niekas nevažinėja, bilietų kainos pakilo. Buvo žadama pasaulyje trumpiausia, produktyviausia ir geriausia apmokama darbo diena. Šiandien iš tikrųjų tarybinis darbininkas kur kas mažiau uždirba negu bet kokiame išsivysčiusiame kapitalistiniame krašte.

Per dešimtmetį tarybinė pramonė turėjo viršyti Amerikos pramonės gamybą, o iš tikrųjų ir šiandien ji toli atsilikusi nuo Vakarų technologijos pažangos. Daugelyje sričių atsilikimas per tą laiką tik padidėjo. Žadėta visus gyventojus aprūpinti aukštos kokybės įvairiais maisto gaminiiais, o iš tikrųjų ir šiandien trūksta netgi žemos kokybės gaminių. Pagaliau ir garsusis 61-ųjų programos teiginys: „Partija iškilmingai skelbia: dabartinė tarybinų žmonių karta gyvens komunizme“. Naujoji redakcija skamba kukliau, komunistinės visuomenės sukūrimą vėl nukelia į neaiškią ateitį: „Partijos vadovaujama, su marksizmo-leninizmo vėliava tarybinė liaudis sukurys komunistinę visuomenę“.

Ir taip įžangoje tebeskelbiama „mokslinis“ komunizmas paskutiniame programos sakinyje pavirsta „vėliavinis“ komunizmu. Toks jis ir iki šiol buvo.

J.Vd.

TARPTAUTINIAI TAIKOS METAI

Jungtinių Tautų Organizacijos generalinė asamblėja paskelbė 1986-uosius metus Tarptautiniais Taikos Metais. Pasiūlymas praveisti Tarptautinius Taikos Metus buvo iškeltas dviejuose rezoliucijose, kurių vieną asamblėja pateikė Vakarų valstybės, o antrą — komunistų valdomi kraštai. Vakarų valstybių rezoliucija buvo priimta vienbalsiai, o balsuojant komunistų pateiktą rezoliuciją, 29-nių kraštų delegatai susilaikė. Jungtinės Tautos kviečia visas valstybes ir nevalstybes pasaulio organizacijas, auklėjimo institucijas ir kultūrinės žinybas, taip pat socialinės komunikacijos priemones veiksmingai įsijungti į Tarptautinių Taikos Metų atžymėjimą.

PO ŽENEVOS

Pasibaigus Ženevos pasitarimams, britų „The Daily Telegraph“ savo vedamajame rašė:

— Nebuvo sunku spėti, jog prez. Reagano ir pono Gorbačiovo „židinio“ konferencija bus spaudai, radiui ir televizijai milžiniškas įvykis, vedantis tiesiai į amerikiečių-sovietų paskutiniųjų penkerių metų neabejotinai šaltų santykių atlydį ir gražbyliavimą iš abiejų pusių apie nuosirdumą ir optimizmą dėl laimingesnės ir taikingesnės žmonijos ateities. Tai pasitvirtino. Reaganas ir Gorbačiovas susitikę, pasikalbėję apie aštuonias valandas ir nesusipyko. Neginčijama, kad nuomonių pasidalijimas buvo nuosirdus, tiesus, konstruktyvus ir prieštaras, Gorbačiovo žodžiais, „iki tam tikro laipsnio produktyvus“.

— Iš tikrųjų neturėjo būti jokių abejonių dėl malonaus, sukalbamo ir visiškai amerikietiško prezidento sugebėjimo rasti bendrą kalbą su daug jaunesniu sovietų lyderiu, kuris labai susirūpinęs pakelti savo ir savo šalies prestižą, ir noris atsiekti truputį taikos ir ramybės tarptautiniam fronte tam, kad galėtų susi-

tvarkyti su krašto ekonomikos ir socialinėmis problemomis. Betgi Reaganas, o to kai kas prieš tai kvailiai bijojo, nepadarė nuolaidų. Abi pusės pabrėžė, jog kritiškai nesutarimai palieka. Savo ilgoje kalboje, pilnoj pasikartojimų ir jau skelbtų minčių „Pravdoje“ (tarp kitko tikindamas, kad sovietų visuomenės informacija nėra tokia jau bloga), Gorbačiovas išskėlė vieną tų nesutarimų — prez. Reagano tvirtą įsitikinimą Strateginės apsaugos iniciatyvos reikalingumu. Mums gi nepasakė ką Kremlius siūlo dėl to daryti. Tačiau atrodo, kad ponas Gorbačiovas nori ir toliau tęsti ginklų kontrolės derybas.

— Dialogas prasidėjo. Ponai Reaganas ir Gorbačiovas pasakė, kad jis tęsis ir jie lankys vienas kitą. Nėra bloga, jei bus ir daugiau tokių dialogų, bet Vakarai taip pat norėtų matyti geresnį sovietų elgesį. Gorbačiovas vadovauja kompleksinei ir represinei sistemai, kurios tikslai ir metodai visiškai skiriasi nuo Vakarų. Neatrodė, kad dabar pasikeis Kremliaus charakteringą ir iškraipytą istorinę pažiūrą į pasaulį, jog Kremlius atsisakys savo ideologinės kovos ar užbaigs savo programinius melus apie Vakarus.

NUSIKALTIMAI AFGANISTANE

Švedų gydytojas Lagerfeltas, neseniai keturias savaites pabuvojęs Afganistane, pareiškė, kad dėl tarybinės armijos veiksmų vietiniai gyventojai pasienio su Tarybų Sąjunga vietovėse yra priversti palikti gimtuosius namus ir ieškoti prieglobsčio svetur.

Dr. Lagerfeltas priklauso prancūzų medicinos organizacijai „Medicins du Monde“, kuri siunčia gydytojus į Afganistaną teikti medicininę pagalbą vietiniams gyventojams. 1983-84 metų žiemą jis vadovavo tokiai gydytojų grupei. Paskutinės kelionės į Afganistaną metu jis ir dar trys Pariziuje įsteigtos organizacijos „Tarptautinė humanistinė komisija Afganistano pabėgėlių padėčiai tirti“ nariai tyrė tarybinės kariuonės nusikaltimus prieš afganus. Minėtos tarptautinės komisijos nariai apklausinėjo afganų pabėgėlių rajone ir pietus nuo Kabulo, kur sutinkama daugiausia pabėgėlių, besitraukiančių į Pakistaną. Šių metų pradžioje dideli pabėgėlių būriai iš Tarybų Sąjungos pasienyje esančios Kunduzo provincijos, atvykę į Pakistaną įrengtas stovyklas pabėgėliams, paaiškino, kad juos iš gimtųjų kaimų išvijusi tarybinė armija.

Švedų gydytojas dr. Lagerfeltas apsilankė „Laisvosios Europos radijo“ biure Islamabade ir sutiko plačiau papasakoti apie patirtus išpūdžius Afganistane.

„Mes sutikome daug pabėgėlių karavanų — pasakoją Lagerfeltas — kuriuos sudarė daugiausia kaimiečiai, bėgantys nuo bombardavimų. Daugelis jų giminių ir pažįstamų buvo žuvę bombonešių antskrydžių metu. Baisiausia buvo girdėti žmones pasakojant apie tarybinių karių dvasinį išsigimimą. Pasak afganų, tarybiniai kareiviai atima iš beginklų aukų brangenybų daiktus, o su pačiais žmonėmis irgi negailestingai susidoroja.“

Užklaustas, kodėl jo nuomone taip elgiasi tarybiniai kariai, Lagerfeltas atsakė manąs, jog kareiviams tai galbūt padeda psichiškai „išsikrauti“, laikinai užmiršti jų pačių nelengvą padėtį ir karininkų nežmonišką elgesį su jais. Jis dar pridūrė, kad jam atrodo, jog aukštesni tarybinės kariuonės vadai netgi skatina kareivių žvėriškumą afganų atžvilgiu.

„Mums žinoma, kad tik 50 proc. tarybinių kareivių yra rusų tautybės, tuo tarpu net 90 proc. visų karininkų yra rusai. Mes taip pat žinome, kad karininkai blogai elgiasi su kareiviais. Atrodo, kad tarybiniai kariai specialiai ilgą laiką laikomi uždaryti garnizonuose, o kad sumažinti susidariusią psichinę įtampą, jie kartais nuo karto paleidžiami į Afganistano kaimus, kur jiems leidžiama nedraudžiamai terorizuoti vietinius gyventojus“ — pasakoją Lagerfeltas.

Kalbėdamas apie sėkmingą afganų kovą prieš tarybinius įsibrovėlius, Lagerfeltas pažymėjo, kad afganai fanatiškai tiki savo kovos teisingumą ir šventumu. Be to, tarybinis karys neesąs jau toks geras, kaip kad manoma, bes pranešamo ore, jis

negalįs iš viso kariauti. Lagerfeltas pareiškė, kad afganų laisvės kovotojams labai trūksta priešlėktuvinių ginklų kovoje su bombomis ginkluotais naikintuvais ir kariniais malūnsparniais. Iki šiol sėkmingiausiai Afganistano gyventojai ginasi nuo lėktuvų antpuolių, dienos metu stengdamiesi nepasirodyti priešui. „Keisčiausias įspūdis, kuri man teko patirti neseniai būnant Afganistane, buvo 2 valandą ryto matytas laukuose dirbančių kaimiečių vaizdas“ — pasakė švedų gydytojas Lagerfeltas.

Prieš išvykdamas iš Afganistano, „Tarptautinės humanistinės komisijos Afganistano pabėgėlių padėčiai tirti“ nariai padarė oficialų pranešimą, kuriame nurodė, kad iš aplankyto 26 kaimo vietovių, devynios buvo gyventojų apleistos, o kitose šešiose buvo likę tik pusę buvusių gyventojų. Be to, remdamasi savo stebėjimų duomenimis, komisija nustatė, kad dėl trejų metų trukusios sausros ir karinių Tarybų Sąjungos veiksmų kai kurios Afganistano vietovės žemės ūkio produkcija sumažėjo 80 proc., o kituose rajonuose iš viso nutraukti žemės ūkio darbai ir dėl pašarų trūkumo valstiečiai yra priversti skersti didesnę dalį turimų galvijų. Komisija mano, kad tik sniego kritulių gausumas ateinančią žiemą gali padėti išvengti bado Afganistane 1986 metais.

Minėta tarptautinė organizacija taip pat surinko aiškesnius duomenis, rodančius, kad šių metų rugsėjo ir spalio mėnesiais generolo Osmanovo vadovaujami tarybinės kariuomenės daliniai naudojo beveik genocido taktiką prieš Paghmano, Lagaro ir Ghaznį sričių gyventojus. Šių metų spalio 3 d. tarybiniai daliniai užėmė Charkho kaimą (Logaro srityje) užmušė 43 taikius gyventojus, juos tarpe buvo ir vaikai, o iš likusių gyvųjų valstiečių atėmė radijo atsargas, paliko kaimą be maisto. Rugsėjo 4 d. netoli Qal' A-Ye Wazir kaimo surengė pasala, tarybiniai kariai užmušė 70 beginklų afganų pabėgėlių (moteris, vaikus ir senelius), kurie buvo pakeliui į Pakistaną. Spalio 6 d. buvo subombarduotas Barakato kaimo grūdų sandėlis. Komisija ypač nori atkreipti visuomenės dėmesį į atsitikimą, įvykusį spalio 4 d. netoli Ghaznį esančiame kaime Beed-Mushk. Minėtos komisijos nariai lankėsi šiame kaime spalio 6 d. ir sužinojo, kad tarybiniai kariai įkaitais laikė pagrobtus du dešimties ir keturiolikos metų vaikus. Jaunesniojo berniuko tėvai, davę 200 afganų (apie du su puse dolerio) kyšių, atgavo vaiką, tuo tarpu vyresniojo berniuko tėvai nesugebėjo sumokėti iš jų pareikalautą didesnę išpirką ir todėl jų keturiolika metų sūnus Mochamedas Nabi buvo mirtinai nukankintas — jam nedavė vandens, spardė ir badė durtuvais, pamažu smaugė ir pagaliau sušaudė.

V.M.

ARKIVYSKUPAS LIUDAS POVILONIS ROMOJE

Lapkričio 13 d. per Maskvą iš okupuotos Lietuvos atskrido arkivyskupas Liudas Povilonis, Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos apaštalinis administratorius, lydimas kun. Juozo Michelevičiaus. Turėjo kartu atvykti ir Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos dėstytojas kun. Pranas Tamulevičius, bet jis paskutiniu metu buvo sulaikytas.

Arkiv. L. Povilonis dalyvaus vyskupų sinode ir išbus iki jo pabaigos — gruodžio 8 dienos.

POLITINIO KALINIO SAVAITĖS UŽBAIGIMAS

Politinio kalinio savaitės Lenkijoje užbaigimo proga, šv. Stanislovo Kostkos bažnyčioje Varšuvoje buvo surengtos specialios pamaldos, kurių metu buvo meldžiamasi už visų politinių kalinių besąlyginį išlaisvinimą. Drauge su kitu kunigu Mišias aukojęs kunigas Sikorski, kreipdamasis į daugiau negu penkis tūkstančius pamaldų dalyvių, pažymėjo, kad politiniai kaliniai yra tapę kovos už visuotinę laisvę simboliu. Kunigas įspėjo, jog visuomenė negali psyviai priimti represijas ir žmonių areštus. Nejautrumas politinių belaisvių likimui, pažymėjo kunigas Sikorski, prilygtų prielaidai patiems tapti vergijos ir represijos aukomis.

Ryšium su lenkų visuomenėje plintančiu susirūpinimu politiniais kaliniais, krašto valdžia kaip tik šiomis dienomis paskelbė dalinę amnestiją politiniams kaliniams. Ji betgi nepalies tų belaisvių, kurie jau anksčiau buvo amnestuoti, bet vėl yra įvykdę tuos pačius įstatymų pažeidimus. Apžvalgininkai atkreipia dėmesį, kad tuo būdu visi pagrindiniai lenkų opozicijos veikėjai ir toliau liks kalėjime.

NUMUSTAS SOVIETŲ GENEROLO LĖKTUVAS

Afganistano partizanai numušė MIG-21 sprausminį naikintuvą, kuriuo skrido sovietų karo aviacijos generolas.

Kabule esančių Vakarų valstybių diplomatų pranešimu, sovietų generolas, pavardė neminama, tikriausiai žuvo lapkričio 12 d. Vėliau rado jo parašytą, bet apie generolo likimą žinių nebuvo. Spėjama, kad generolas galėjo patekti afganams į nelaisvę.

KUNIGO PAGROBIMAS

AR KGB PAGROBĖ LIETUVIŲ KUNIGĄ?

„Frankfurter Allgemeine Zeitung“ lapkričio 5 d. pranešime iš Romos rašoma, kad Lietuvoje įvykęs kunigo pagrobimas yra labai panašus į lenkų kun. Popieliuskos incidentą. Tik laimės dėka, 51 metų amžiaus Krokialaukio (pietų Lietuvoje) klebonui Vaclovui Stakėnui pavyko išsigelti po to, kai jis buvo užpultas, sumuštas, surištas ir įmestas į ežerą. Žinios gautos slapto pranešimu, kuris pasiekė Vakarų, ir Romos „Il Tempo“ laikraštis jas paskelbė. Laikraščio teigimu, įvykis buvo rugpjūčio 22 d. Tikinčiųjų Teisų Gynimo Komiteto narys kun. Stakėnas naktį buvo iškvietas pas ligonę. Nors kunigas ir stebėjosi tuo kvietimu, nes neseniai buvo tą ligonę aplankęs, jis išvažiavo automobiliu su dviem asmenimis, kurie jį iškvietė. Mašina sustojo prie miško, išlipę vyrai kunigą žiauriai sumušė, surišo ir įmetė į mažą ežerėlį. Kun. Stakėnas išsigelbėjo, nes ežerėlis nebuvo gilus.

Ryte jaunas vyrukas jį rado ir nuvedė į miliciją. Tačiau valdininkai nekreipė daug dėmesio į tą įvykį, paguodė dvasišką abejingą pažadu surasti piktadarius. 1983 metais kun. Stakėnas buvo tardomas sąryšį su kun. Sigito Tamkevičiaus byla. Tada jis buvo įspėtas nutraukti savo veiklą komitete. „Jei tu nesiliausi“, grasino jam KGB pareigūnas Pilelis, „matysim, kas tą beviltę kovą laimės“. Vėliau kun. Stakėnas buvo liudininku tarpe, kurie teisme Tamkevičių gynė. Kun. Tamkevičius, taip kaip ir jo bendramintis klebonas Alfonsas Svarinskas, buvo nuteistas dešimčiai metų laisvės atėmimu.

LIETUVOJE

Vaikai prižiūrės tvarką

Mažeikiuose vidurinės mokyklos pionieriai pasižadėjo tvarkyti ir prižiūrėti daugiabučių namų laiptines, kiemus. Vaikų užmogui pritarė Liaudies deputatų taryba.

„Mažosios namų valdybos“ jau sukurtos prie 53 daugiabučių, iš vaikų tarpo išrinkti komendantai.

Tarybinės milicijos diena

Lapkričio 11 d. Vidaus reikalų ministerijos kultūros ir sporto rūmuose įvyko iškilmingas vakaras, skirtas tarybinės milicijos dienai paminėti.

Pranešimą apie „šlovingą kovą ir pergalių kelią, apie atsakingus uždavinius“ padarė Vidaus reikalų ministro pavaduotojas M. Masiukonis.

Pasibaigė futbolo čempionatas

41-sis Lietuvos futbolo čempionatas vyko labai atkakliai ir permainingai. Aukso medalius laimėjo Panevėžio „Ekranas“ futbolininkai, treniruojami Mindaugo Kaušpėdo, sidabro medaliai atiteko Klaipėdos „Granitui“, bronzos — Vilniaus SRT.

Aukščiausioj futbolo grupėj žaidžia 16 klubų.

Lietuvos teatrų festivalis

Vilniuje pasibaigė Lietuvos teatrų festivalis. Septyni respublikos dramos teatrai parodė savo spektaklius.

Apdovanotos motinos

Lietuvoje spalio 30 d. ordinais ir medaliais apdovanotos 91 daugiavaikės motinos.

TIKINČIŲ PETICIJA

Prieš vienerius metus, lapkričio 9 d., sovietiniai pareigūnai suėmė Kybartų parapijos kunigą Joną Kastytį Matulionį. Šių metų sausio mėn. kun. Matulionis buvo nuteistas trejus metus kalėti. Lietuvos tikintieji matydami, kad tai dar vienas susidorojimas su uoliu kunigu, kreipėsi į vyriausybę prašydami gražinti laisvę kun. Matulioniui ir kitiems neteislingai apkalintiems ir nuteistiems kunigams. Visoje Lietuvoje daugiau kaip 50.000 tikinčiųjų pasirašė po pareiškimais.

MIRĖ KUN. A. KERPAUSKAS

Lapkričio 9 d. Vilniaus klinikose mirė Požerės, Telšių vyskupijoje, klebonas kun. Anicetas Kerpauskas. Velionis buvo 64-erių metų amžiaus. Kunigų įšventintas 1949 metais. Tai jau 24-tas šiemet Lietuvoje ir dešimtas Telšių vyskupijoje miręs kunigas. Telšių vyskupijoje iš viso yra 142 bažnyčios. Iš jų tik apie 80 turi savo kunigus. Jau daugiau kaip 60 bažnyčių Telšių vyskupijoje yra pasilikę be savo kunigo. Telšių vyskupija šiemet iš Kauno Kunigų seminarijos yra gavusi tik tris naujus kunigus. Tuo tarpu, dar metams nesibaigus, jau mirė dešimt.

ATLEISTAS A. BARKAUSKAS

Lapkričio 18 d. Maskvos radijas pranešė, kad iš pareigų atleistas Lietuvos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininkas Antanas Barkauskas (atleidimas susijęs su išėjimu į pensiją).

NAUJI PASKYRIMAI VALDŽIOJE

Lapkričio 18 d. Tassas pranešė, kad Lietuvos Aukščiausios Tarybos posėdyje Vytautas Sakalauskas buvo paskirtas Lietuvos ministrų tarybos pirmininku. Senasis pirmininkas R. Songaila išrinktas Lietuvos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo pirmininku.

TAIKA IR KARAS

Tuo laiku, kai Gorbačiovas prie Ženevos ežero krantų leido taikos balionus, lapkričio 18 d. Maskvoje, švenčiant Raketinių dalinių ir artilerijos dieną, generolas Maksimovas kalbėjo apie strateginius raketinius dalinius, kurie buvo suformuoti „kaip Komunistų partijos ir sovietų liaudies atsakymas į nuolatinį imperialistinių agresorių grasinimą, ir yra nuolatinė kovos parengty“... „Taikos metu tie daliniai yra nuolatiniame aliarmo stovyje. Aliarmo sargybą nešąs personalas yra pasiruošęs kirsti naikinamąjį atsako smūgį bet kuriuo metu, bet kuriam agresoriui, nesvarbu, kur jis bebūtų“...

Gen. Maksimovas yra strateginių dalinių viršininkas ir Sovietų Sąjungos krašto apsaugos viceministras.

SEIMINĖ IR PREZIDENTINĖ LIETUVA

SEIMINĖ IR PREZIDENTINĖ LIETUVA. Jonas Svoba. Mecenatas: Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos Detroito Skyrius. Išleido „Vilties“ Draugijos Leidykla — 6116 St. Clair Avenue, Cleveland, Ohio 44103, USA. Tiražas — 1000. Kaina — 10 dol. 423 psl.

Knygoje aštuoni skyriai:
I. Lietuvių skaldymasis partijomis;
II. Nuo Didžiojo Viiniaus seimo Igi Steigiamojo seimo;
III. Steigiamasis seimas;
IV. Seimų laikotarpis ir parlamentarinė krizė;
V. Autoritetinis valdymas;
VI. Tautos kultūrinės ir ūkinės pažangos bruožai;
VII. Lietuva trijų imperialistų replėse;
VIII. Zvilgsnis.

Pratarmėje autorius rašo:

Nepriklausomos Lietuvos istoriniai įvykiai dar tebėra gyvi ir ne visų vienodai aiškinami ir vertinami. Todėl apie juos rašyti nėra lengva. Ypačiai rusų komunistų okupuotoje Lietuvoje, kur viskas turi būti rašoma ir aiškinama pagal rusų ir komunistų partijos nurodymus ir reikalavimus, nepriklausoma Lietuva tik neigiamai ir neteisingai vaizduojama, nesivaržant su tiesa ir faktais. Visa tai mane paskatino patyrinėti nepriklausomos Lietuvos svarbesnių istorinių įvykių vyksmą ir juos peržvelgti šiame darbe.

Šiuo metu ne savame krašte išleisti lietuvišką knygą be paramos neįmanoma. ALT S-gos Detroito skyrius, gavęs a.a. Juozo Tamošiūno testamentu palikimo dalį, iš jo sutiko išleisti šį mano darbą. Už tai reikiu padėką ALT S-gos Detroito skyriui ir šią knygą skiriu a.a. JUOZO TAMOŠIŪNO atminimui.

Dėkoju mano geriems bičiuliams Aleksui Laikūnui už peržiūrėjimą ir pataisymą kalbos, spaudos priežiūrą ir vardyno sudarymą, o dr. Broniui Nemickui už perskaitymą rankraščio teksto, padarytas naudingas pastabas ir suteiktus patarimus.

Įžangoje trys skyriai:

1. SENOSIOS LIETUVOS PALIKIMAS

Senoji Lietuvos valstybė, besiplėsdama į slavų gyvenamas sritis, pasisavino jų rašto kalbą ir ją padarė oficialia Lietuvos valstybės raštinės kalba. Suėjus ir artimesnius santykius su Lenkija, priėmus iš lenkų religiją ir turint bendrus valdovus, į Lietuvos valdančiuosius sluoksnius skverbėsi lenkų kalba ir kultūra. Senosios slavų kalbos vieton į Lietuvos valstybinę kanceliariją įsiveržė ne kurios nors lietuvių kalbos tarmė, bet

lenkų kalba. Lietuvos šviesuomenės kalba tapo lenkų kalba.

Viiniaus universitetas, Lietuvos pažiba, iš lotynų kalbos perėjo ne lietuvių kalbą, bet lenkų. Poetas Adomas Mickevičius Lietuvą garbino lenkiškai. Didelis Lietuvos patriotas istorikas Teodoras Narbutas parašė devynių tomų Lietuvos istoriją Igi Liubino unijos lenkiškai. Lietuvos diakai bei bajorai svetimomis kalbomis krovė kultūrinius turtus į svetimus aruodus, ne lietuvių tautos labui ir garbei.

Lietuvos bažnyčias, vyskupijas ir klebonijas apseio lenkų kalba, mažai suprantama lietuviui. Lietuvos dvaruose ir dvareliuose, miestuose ir miesteliuose skambėjo taip pat svetimos kalbos. Tik ūkininkų baudžiauninkų pirkelėse dar užsiiliko pagoniška — žemaitiška, dzūkiską, lietuviška — kalba.

Protarpiais švystelėdavo lietuviybės pragiedruliai, kaip Mažvydas, Daukša, Širvydas ir kiti, bet jie negalėjo atsverti gausių lenkų ir vokiečių veikalo.

Senoji Lietuva devynioliktojo šimtmečio Lietuvai tepaliko prisiminti savo senus žygius ir darbus, svetimomis kalbomis ir svetimųjų aprašytus.

2. TAUTINIS ATGIMIMAS

Nors buvo virtęs grynai lenkišku, tačiau, būdamas Lietuvos centre, Viiniaus universitetas turėjo didelės reikšmės Lietuvai. Profesoriai ir studentai, būdami lietuvių kilmio, iš tradicijos ir savo krašto meilės atkreipė dėmesį į garbingą Lietuvos praeitį. Kaip tik tuo laiku, kada Lietuva kartu su Lenkija prarado visišką savo nepriklausomybę ir pateko rusų carų valdžion, prasidėjo moksliškas Lietuvos istorijos tyrinėjimas ir buvo išspausdinta nemaža veikala. Ir vėliau, kada universitetas jau buvo rusų valdžios uždaras, apie jį susibūrusi krašto ir jo senovės mylėtojų grupė liko Vilniuje ir Igi Muravjovo laikų varė Lietuvos tyrinėjimo darbą. Tada ir iškilo gausi lenkų kalba romantiškoji literatūra, kuri ėmė temas iš Lietuvos istorijos. Jų raštai, idealizavę Lietuvos istoriją, išauklėjo Lietuvos bajoriją, kuri, ir lenkiškai kalbėdama, juos skyrė nuo ateities lietuvių tautos pagrindo — valstiečių, kurie šnekėjo lietuviškai ir nešė sunkią baudžiavą. Tie patys raštai kiek vėliau stipriai paveikė jau iš liaudies kilusią lietuviškąją inteligentią ir paskatino ją veikti ir kovoti už lietuvių tautos teises.

Per devynioliktojo šimtmetį iš Lietuvos valstiečių sluoksnių, kurių daugumą sudarė ūkininkai, kilusi lietuviškoji šviesuomenė žadino, švietė ir formavo lietuvių

tautą, daugumai bajorijos laikantis nuošaliai ir gyvenant unijos su Lenkija dvasia. Todėl ir atgimstančios lietuvių tautos pagrindą sudarė valstiečiai, daugiausia ūkininkai ir apsišvietę jų vaikai. Tą lietuvių tautos atsigavimą teisės dr. Konstantinas Račkauskas taip nusako: „Per XIX a. ir XX a. pradžią lietuvių tauta vėl susiformavo į integralų etninį vienetą ir perėmė Lietuvos bendruomenės vadovavimą“.

3. LIETUVOS VALSTYBĖS ATKURIMAS TAUTINIŲ PAGRINDŲ

Lietuvių tauta, išriedėjusi iš devynioliktojo šimtmečio su valstiečių pagrindu, siekė laisvės savo kultūrai ir ekonominei gerovei plėtoti. Ir atkuriamos Lietuvos valstybės veikėjai gerai suprato, kad atkuriamą Lietuvos valstybę pačiai lietuvių tautai, jos kultūrai ir bendrajai gerovei bus naudinga tik tada, kada lietuvių tauta bus joje pilna šeimininge be jokių svetimųjų įtakų ar varžtų jos viduje ar iš šalies.

Jau šaukiant 1917 metų Vilniaus lietuvių konferenciją, Organizacinio komiteto buvo nusistatyta, kad konferencijoje gali dalyvauti tik lietuviai arba Lietuvos piliečiai, kurie iš savo darbų buvo žinomi, kaip aiškūs lietuvių tautos ir krašto gerovės šalininkai.

Lietuvių tauta, atkurdamą savo nepriklausomą valstybę, nesiekė didelės istorinės, daugiatautės Lietuvos valstybės. Lietuvių siekliai buvo sukurti lietuvių tautinę, nepriklausomą valstybę, tvarkomą demokratiniiais pamatais, lietuvių tautos etnografiniame plote.

Kova dėl Lietuvos valstybės atstatymo ir Lietuvos nepriklausomybės karai gulė ant vienos lietuvių tautos pečių. Kitos tautybės, gyvenančios Lietuvos žemėje, mažai tesidėjo į lietuvių vedamą kovą dėl valstybinės nepriklausomybės. Vieni iš jų ją tik ignoravo, o didelė jų dauguma simpatizavo ir net teikė pagalbą Lietuvos priešams.

Išrinktoje Vilniaus lietuvių konferencijos 20 asmenų Lietuvos Taryboje buvo numatyta dar vietų Lietuvos mažumoms. Lietuvos Tarybos prezidiumas tuojau pradėjo tartis su mažumų atstovais dėl stojimo į Tarybą bendram krašto tvarkymo darbiui. Bet nei žydai, nei lenkai, nei gudai greitai ir aiškiai atsakymai ir tas pastangas nedavė. Vieni krypto į Rusiją, antri į Lenkiją, treči vėl manė apie bendrą Gudijos ir Lietuvos valstybę, — nė vieni neturėjo tokios programos, su kuria galėtų sutikti lietuviai.

Ta lietuvių tautos kova dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymo dau-

Mūsų kaliniai

LIUDAS DAMBRAUSKAS

Lietuvių informacijos centras Niujorke rengia spaudai Mordovijos lageryje kalinamo moksliūninko, rašytojo ir laisvės kovotojo Liudo Dambrausko biografiją.

Liudas Dambrauskas gimė 1921 metais prelado Adomo Jakšto — Aleksandro Dambrausko brolio Prano šeimoje kaip tryliktais vaikas. 1941 baigė Kėdainių gimnaziją. Karo metais studijavo chemiją Kaune ir buvo Kauno VIII-sios vidurinės mokyklos mokytojas.

Labai anksti įsitraukė į visuomeninę veiklą ir Lietuvos laisvės kovų sąjudį. Dar būdamas gimnazijoje Liudas Dambrauskas reikėsi kaip veiklus ateitininkas. Vokiečių okupacijos metais dalyvavo pogrindžio veikloje, organizavo nelegalios spaudos platinimą, buvo slaptosios Jaunimo sąjungos centro narys.

Antrosios tarybinės okupacijos pradžioje organizavo Lietuvos išlaisvinimo tarybą (LIT), kuri siekė išsaugoti tautą ir parengti ją nepriklausomybės atkūrimui. Išleido du „Aušros“ numerius.

Liudas Dambrauskas buvo suimtas 1945 balandžio 7 ir nuteistas sušaudyti. Nuosprendis buvo pakeistas dešimties metų lageriu. 1955 metais atlikęs bausmę, sugrįžo į Kauną, dirbo gumos gaminių fabrike „Inkaras“. Keletą metų gydėsi dėl plaučių ligos. 1962 metais Liudas Dambrauskas baigė Maskvos neakivaizdinio politechnikos instituto gumos ir kaučiuko fakultetą. Tais pačiais metais neatsitraukdamas nuo gamybos apgynė technikos mokslų kandidato disertaciją. Dirbdamas „Inkaras“ gumos kombinate nuo 1960 iki 1973 metų pateikė apie 20 racionaliza-

torinių pasiūlymų, kurie sutaupė gamyklai per pusę milijono rublių. Nuo 1973 iki suėmimo pernai spalio mėnesį Dambrauskas dirbo termoizoliacijos tyrimų institute, vadovavo laboratorijai ir buvo vyresnysis mokslinis bendradarbis. Paskelbė per 50 mokslinių darbų. Apdovanojamas keliais garbės raštais ir „Darbo vėterano“ medaliu. Pernai kovo 20 per kratą jo bute Vilniuje ir žmonos bute Kaune buvo paimita rašomoji mašinėlė, 53 sąsiuviniai atsiminimų ir kiti rankraščiai. Taip pat pernai spalio 1-3 dienomis buvo teisiamas Vilniuje pagal LTSR Baudžiavimo kodekso 68 straipsnio pirmąją dalį ir nuteistas pusketvirtų metų griežto režimo lagerio bei dvejiems metams nutremimo. Teisme Liudas Dambrauskas buvo įvairiai kaltinamas dėl bendradarbiavimo su docentu Vytautu Skuodžiu, dėl partizanų kovose žuvusio brolio Jono, bet labiausiai už savo atsiminimus. Mordovijos lageryje Dambrauskas jau buvo du kartus sunkiai susirgęs. Yra invalidas nuo vaikystės. Visi prašymai, net tarpininkaujant rašytojui Juozui Baltušui, sušvelninti bausmę ir paleisti moksliūniką ir atsiminimų autorių Liudą Dambrauską iki šiol buvo gerždi. Šių metų pradžioje Amerikos mokslų pažangos sąjunga tuo pačiu reikalu rašė pirmajam sekretoriui Griškevičiui ir saugumo komiteto pirminkui Petkevičiui.

Lietuvių informacijos centras Niujorke rengia platesnės apimties Liudo Dambrausko biografiją, kuri bus netrukus spausdinama.

J.vd.

KASMETINĖ PREMIJA UŽ RELIGINĮ VEIKALĄ

Lietuvių Religinei Šalpai kun. dr. Juozas Prunskis paaukojo 25,000 dolerių, kad priaugančios palūkanos būtų naudojamos kasmetinei premijai už religinį veikala. Gavę vysk. P. Baltakio ir vysk. V. Brizgio bei kun. K. Puzevičiaus raštu užtikrinimą, kad tokia premija bus kasmet teikiama. Pusė sumos numatoma skirti autoriui, pusė leidyklai.

N. SADŪNAITĖS ATSIMINIMAI ISPANISKAI

Argentinos lietuvių rūpesčiu yra išleistas lietuvių buvusios sąžinės kalinės Nijolės Sadūnaitės atsiminimų „Kaip aš patekau į KGB objektą“ ispaniškas vertimas. Prisiminimus ispanų visuomenei trumpai pristato kunigas Augustinas Steigvila, supažindindamas su Nijolės Sadūnaitės tauria asmenybe, su priežastimis dėl kurių ji buvo suimta ir nuteista.

(Nukelta į 3 psl.)

PROF. DR. Z. IVINSKIS

MINDAUGO PALIKIMAS

2. Nuo Mindaugo laikų XV amž. buvo išlikusi bendra rusų metraščių žymė; jei kuris *lietovis* kurį nors Lietuvos valdovą labiau pravardžiavo, buvo aišku, kad šis lietuvių tautoje buvo labiau pasižymėjęs (pvz., Algirdas). Taip buvo ir su Traideniu. Kronisto nusistatymas yra suprantamas. Savarankiškas ir energingas Traidenis Volinijos Romanaičių atžvilgiu elgėsi kitaip, negu jo pirmataikai (Vaišvilkas, Svornas). Nors jis ypatingos antirusiškos neapykantos nerodė — o su Danieliaus sūnumi Levu net buvęs didele draugystėje — tačiau su Volinija Traidenis turėjo ginčų ir karų.

Ipatijaus metraštis užrašė, jog Vladimiro Vasilkas Romanaitis esąs nužudęs tris Traidenio brolius. Gal tai įvyko dar pradinės kovos, kai Traidenis siekė užvaldyti Lietuvą. Jam valdant, kelis kartus bėminimas tik jo broliis Sirputis. Bet niekur nėra pažymėta, kad Traidenis būtų jėgą Mindaugo keliais link Smolensko, į Briansko-Cernigovo žemes. Su savo jėgomis rytuose nesiblaškydamas, Traidenis savo dėmesį tekreipė Volinijon.

Totorių palaikomi, Romanaičiai stengėsi užimti Juodojoje Rusijoje Naugarduką ir kaimyninį Gardiną. Levo ir jo sąjungininkų totorių veržimas 1275 ir 1277 m. buvo atmestas. Dažniais žygiais Traidenis išlaisvino Lietuvą iš iktolinės Romanaičių įtakos ir savo valdžią įtvirtino Kopyliuje, Naugarduke, Tureiske, Šlanime, Gardine ir kitose pilyse. Laikiniai jis buvo užvaldęs Drogičiną ir daug kartų plėšė Vladimirą.

Ne vien tik Romanaičiai pajuto en-

geringo Lietuvos valdovo ranką. Lietuviai vėl stipriai pradėjo pulti Livonijos kryžiuočius ir ėmė ruošti, kaip niekada iki tol, į *Lenkiją* intensyvių karų žygius. Nepertraukiami lietuvių žygiai Lenkijon nusitęsė iki 1306 m. Lietuvių būriai nusiaubdavo pietinės Lenkijos, o ypač Liublino ir Lėscos (Łęczyca) žemes. Jie tačiau neliesdavo Mozūrijos. Pats Traidenis buvo vedęs Mozūrijos ir Kujavijos kunigaikščio Konrado I dukterį Liudmilą. Tokios pagonių kunigaikščių vedybos tada tarnaudavo ir politiniams tikslams. Tad vienas iš Mozūrų kunigaikščių, būtent, Plocko Boleslovas II, norėdamas dar labiau apsisaugoti nuo lietuvių puolimų, 1279 m. vedė Traidenio dukrą Gaudimantę (Gaudemundą), kuri per krikštą gavo Sofijos vardą. Žentas Boleslovas, apie kurio žmoną Traidenytę ir Dluogą šiltai atsiliepią, iš pagarbos narsiajam uošviui, pakrikštijo savo sūnų jo vardu (*Trojden I*). Iki pat Kęstučio laikų buvo palaikoma giminytė su Mozūrija, per kurią Lietuva bandė turėti kelią į Vakarų Europą.

Vaišvilko ir Švarno laikais Livonijos kryžiuočiai neparodė agresijos į lietuvių žemes. Po Durbės kautynių Livonijos ordinas, nors dar ilgai savinosi Ceklio kraštą, nepajėgė ten tvirtai įkelti kojos ir pasistatyti pilių. Tad Klaipėda pasiliko vienintelė kryžiuočių apsauga žemaičių puldinėjame pajūryje. O Ceklis, tas reikalingas tiltas tarp abiejų ordino šakų, buvo skaudžiai pralaimėtas, ir jį atgauti viltys atgijo tik XIV amž. gale, kai Gedimino anūkai, tarp savęs vaidydamiesi, ėmė žemaičius užrašinėti

ordinui.

Nuo Mindaugo krikšto Livonijos ordinas buvo įsigijęs įtakos į Lietuvos vidaus santykius. Traidenio laikais Lietuva vėl grįžo prie pagoniškų laikų politikos ir vykdė energingus žygius į kryžiuočių valdas. Iš žymesnių kovų paminėtini 1270 m. žygiai. Metų pradžioje lietuviai plėšė Dauguvos papius ir trukdė prekybą. Traidenis tada užvaldė jūrą padarė žygį į Oeselio (Saaremaa) salą. Grįžtantiems su grobiu lietuviams ordino kariuomenė vasario 16 (šv. Julijonos) dieną ant ledo pastojė kelią. Nepradėdami kautynių atvirtoje vietoje su raiteliais, lietuviai susimetė krūvon ir savo roges taip sustatė, kad puolantių kryžiuočių arkliai buvo subadyti. Nupestinti riteriai kautynėse su lietuviais pralaimėjo, ir jų krito net 52, drauge su magistru Otto von Lutterberg. Netrukus kitame susirėmime su įpuolusia į Livoniją lietuvių žuvo vicemagistras Andrius iš Vestfalijos ir 20 riterių.

Traidenis varžėsi su Livonijos ordinu dėl žiemgalių žemes, kurių buvo pasidalinę kryžiuočiai ir Rygos arkivyskupas. Kaip reikalingą bazę savo žygiams ordinas 1265 m. pastatė Mintaujos (Jelgavos) pilį. O 1272 m. jis iš žiemgalių atsiėmė porą per sukilimą kritusių pilių, būtent, Tervetę ir Mežotnę, ir pajungtuosius privertė mokėti duoklę. 1274 m. pačiame Lietuvos pasienyje pastatytas Daugpilis turėjo palengvinti ordino žygius į lietuvių žemes. Po nepasisekusio Daugpilio apgulimo, nors panaudojo ir akmenimis svaidyti mašinas (jų buvo pastatytos keturios), Traidenis pasitraukė (1278 m.). Vaizdingais Eiliiutinės kronikos

žodžiais, jis esą skundėsis: „Toji tvirtovė yra pastatyta mano širdyje, ir aš kentėsiu dėl jos skausmas, kol gyvas būsiu“.

Keršydamas už Traidenio puolimus, 1279 m. pavasariop Livonijos magistras Ernest von Rassburg suruošė didelį žygį Lietuvon. Nesutikdami pasipriešinimo, žudydami ir degindami kaimus, Livonijos kryžiuočiai atėjo iki pat Traidenio sostinės Kernavės. Su grobiu grįžtančius ėmė vytis, spėję laiku susirinkti, lietuvių būriai. Prie Aizkrauklės (Ascheraden, ant Dauguvos kranto), jie užpuolė ordino kariuomenę. Kruvinose kautynėse (II.5 d.), iš kurių kryžiuočius nelaimė pasitraukė žiemgaliai, žuvo pats magistras ir 71 ordino riteris. Skaudžiam Aizkrauklės pralaimėjimui Eiliiutinės kronikos autorius tepaskyrė, palyginti, nedaug posmelių. Iš to, ką kronistas pasakė, matyti, jog tos kautynės Livonijoje buvo pergyventos, kaip „didelis smūgis krikščionybėi“, ypač kai „krito“ ir pagonims atiteko riterių vėliava. O jos netekimas kovoje, prie vidurinių amžių perdidai vertinamos įvairių ženklų simbolikos, skaitėsi didelė nelaimė. Įskaitant ir Aizkrauklės mūšį, iš 20 Livonijos ordino magistrų XIII amžiuje šėsi jų buvo kovose su lietuviais. Po 1279 m. smūgio visuotinėje vokiečių ordino kapituloje buvo pripažinta, jog abiem ordino šakom reikia dar vieningiau veikti kovose prieš pagonis. Viena Livonija sunkiai galėjo atilaikyti prieš lietuvius.

Tuomet žiemgaliai vėl sukilo, nepakędami kryžiuočių kietos valdžios. Panašiai kaip prūsų sukilimo vadas Herkus Mantas, žiemgalių sukilėlių vadas Nameisė taip pat iki tol buvo tarnavęs ordinui. Pagal kronikos duomenis, pasidaręs nuo Traidenio priklausomas, Nameisė atsiėmė Tervetę, sėkmingai kariavo ir lietuviams išdavinėjo vokiečius belaisvius. Lietuviai talkininkavo sukilėliams. Vokie-

čiai turėjo nutraukti Dobelės (Doblen) apgulimą, kadangi tos pilies ginti artinai lietuviai, o 1281 m. Nameisė visai pasidavė Traideniui ir jo valdžioje padarė žygį į rūsus. Ir Traideniui mirus, lietuviai puldinėjo Ziemgalon. 1286 m. reikėjo ginti nuo žemaičių ką tik prie Tervetės pastatytą ordino pilį Heiligenbergą. 1289 m. lietuvių žygyje į Rygos sritį žiemgaliai buvo priversti lietuvių sąjungininkai. Lietuviai prievarta imdavo galinčius ginklą vartoti. Ziemgalos atsparumas prieš vokiečius tačiau ėmė silpnėti, ir XIII amž. gale (1290 m.) dalis žiemgalių iškėlė Lietuvon.

Traidenio valdžią ėmė pripažinti ir dalis *jotvingių*. Traidenio brolis Sirputis su lietuvių ir jotvingių būriais 1278 m. stipriai nuterėjo Liublino sritis. Tačiau jotvingių padėtis darėsi beviltiška. Jų sodybas dažnai teriojo Danielius. Kentėjo jie taip pat ir nuo lenkų siaubimų. Pasak Dluogos, lenkų Boleslovas Drovusis 1264 m. esąs išnai kinas beveik visą jotvingių kiltį. Bet ir po šito skaudaus pralaimėjimo jotvingiai dar laikėsi ir 1282 m., sąjungoje su lietuviais, puolė Lenkiją. Pagal laikų šaltinius (Krokuvos kapitulatos, Sėdziovojas, Trasko ir Maž. Lenkijos analas), Lėškas Juodasis kautynėse už Narevo tada jotvingiams davęs mirtiną smūgį. Nuo 1282 m. Ipatijaus ir lenkų kronikose daugiau karo veiksmų su jotvingiais nebeminima.

Kai pietinę Jotvingos dalį sunaikino lenkai ir Volinijos kunigaikščiai, šiaurinę jos dalį, vadinamą Sūduvą, įveikė vokiečių ordinas. 1274 m. užbaigęs slopinti didįjį prūsų sukilimą, ordinas ėmė pulti sūduvius, kurių sodybos rubėžiavosi su Galindos ir Nadruvos plotais. Iš 1277-1283 m. kronistas Dusbargas yra pateikęs detalių apie tą kovą, užsibaigusią nesėkme, kaip ir pietinėje sūduvių dalyje, t.y. Jotvingoje. Visą Sūduvą buvo nukariauta. Beveik kiekvienas Sūduvos kunigas su savo

TARP MARKSO IR KAPITALIZMO

Sešiaaukštis trijų žvaigždžių viešbutis „Victoria“ stovi vienoje iš gražiausių Budapesto vietų — Burgo rūmų papėdėje. Nebūtų reikalo rašyti apie šį viešbutį, jei jis nepriklausytų privačiam savininkui, buvusiam vienos klestinčios eksporto-importo firmos patarėjui, 47-į metų amžiaus Zoltanui Palmiui. Iš savo piniginių santaupų pradėjęs statyti būsimą viešbutį, jis vėliau surado dar 32 akcionierius, kurie irgi sutiko investuoti savo kapitalą į šį projektą. Labai patogiomis sąlygomis gausi valstybės papildomą paskolą, Palmis užbaigė viešbučio statybą ir interjero įrengimą. Naujojo viešbučio savininkas gali didžiulius savo pasiekimus: dėl gero aptarnavimo ir jaukios atmosferos „Victorios“ visi 32 kambariai būna nuolat užpildyti.

Būgštavimai, kad Vengrijos pernelę didelis pakrypimas į kapitalizmą pusę gali sukelti „didžiojo brolio“ rūstybę, pasirodė nepagrįsti. Jau šių metų kovo mėnesį naujasis Tarybų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas pareiškė, kad „Vengrija, pasiremianti Tarybų Sąjungos pagalba, sukūrė naują pasaulį“, palaikymo ūkinės reformos madžiarų šalyje. Darbštumu ir gudria taktika Maskvos atžvilgiu vengrams pasisekė sukurti vos ne „ekonominį stebuklą“, kurio pavydai ne

viena Rytų Europos „broliška“ šalis. Iš šalutinio, nevalstybinio darbo vengrai kasmet gauna apie 100 milijardų forintų mokesčiais neapdėtų pajamų, kas sudaro 20 proc. visų metinių pajamų. Praėjusi šalta žiema Vengrijos pramonė kainavo apie 20 milijardų forintų, bet šiemet tikimasi pramonės produkciją padidinti 2,6 proc. ir tokiu būdu išlyginti poreikais metais turėtus nuostolius. Siekiami pakelti šalies ekonomiką, vengrai ne tik kad iš Vakarų importuoja naujausius gaminius, bet taip pat stengiasi gauti ir licenzijas. Su Vakarų firmomis vengrai jau turi pasirašę apie 1.200 bendradarbiavimo sutarčių, be to, Vengrija nori, kad užsienio bendrovės į bendrą projektą investuotų ne vien tik kapitalą, bet ir naujausius įrengimus, licenzijas bei praktinį patyrimą. Užsienio firmoms Vengrijoje bus leista valdyti 49 proc. įmonės ar firmos nuosavybės.

Vengrijos žemės ūkyje privataus sektoriaus reikšmė irgi nuolat kyla. Privatoje rankose yra tik apie 8-9 proc. žemės ūkiui naudojamo ploto, bet iš jo gaunama net 40 proc. visų žemės ūkio gaminių. Nors vienam kolūkiečiui ar ūkininkui leidžiama turėti tik 2 ha pagalbinio sklypo, bet darbus žemdirbių sugeba iš jo „išspausti“ per metus net 150.000 neapmokėstin-

tų forintų. Ši ekonominė reiškiniai Vengrijos partiniai teoretikai paaiškina sekančiu pasakymu: „Mūsų tautiečiai nori turėti daugiau pinigų, o ne laisvalaikio“.

Kapitalistinio pobūdžio reformos Vengrijos ūkyje pagimdė ir neigiamų reiškinų. Atsirado „juodoji rinka“, iš kurios spekuliantai sau krauna milijonus, tad nenuostabu, kad partijoje pasigirdo balsai, smerkiantys šias reformas. Kai kas pasipiktinęs klausia, kodėl vienoms leidžiama gerai papigdomai uždirbti, o tarnautojai ar vaikininkai turi tenkintis tik sprangla vaistybine duona? Sis klausimas tapo ypač aktuali gąs, nes neseniai Vengrijoje buvo pakeistos plataus vartojimo prekių kainos: pienas ir pieno gaminiai dabar 29 proc., cukrus 16 proc., kurui naudojama nafta 20 proc. ir elektra 18 proc. Bet vengrai per daug nenusimena dėl to, jie sako, kad net kainų kiliimas, esant pusiaukapitalistiniams gamybos būdai, jiems padeda siekti Vakarų šalių pragyvenimo lygio. Sujungdami praktiką su teorija ir ūkines reformas pagrįsiami citatomis iš Markso ir Engeso (bet ne Lenino!) veikalų, vengrai gerai sugeba pritaikyti ideologiją naujoms sąlygoms. Praktika rodo, kad ši formulė garantuoja jiems sėkmę ūkinėje ir kitose gyvenimo srityse.

Visgirda

Kiti rašo

KODĖL KYLA NESUSIPRATIMAI TARP VAIKŲ IR TĖVŲ?

(Jaunimo konkurse premijuotas rašinys)
Labai neseniai, palaptingoje ir stebuklingoje televizijos stočių karalystėje, gyveno tėvas, motina ir du sūnūs. Dėl nežinomos priežasties visi vadino jaunesnį sūnų „Bebru“. Šią programą kasdien ištikimai ir atidžiai žiūrį gana didelis mėgėjų klubas. Joje yra atvaizduotos į šią panašios situacijos:

— Tėte, labai atsiprašau, bet nusikaltau, Bebra pasodinau į draugų sulipdytą baidarę, kad išbandytų, ar plaukia, ar ne, o jis įkrito į ežerą ir sugadino savo naujus odinius batus.

— Na, sūnau, tu su Bebru nueik į savo kambarį. Reikės su mama aptarti, kaip jus nubausti.

— Gerai, tėte. Tik būtų gerai, jei leistumėt man išvažiuoti šį vakarą, nes prižadėjau nupirkti Laurai Besmegėnaiti ledų su sodos vandeniu. Nenoriu žodžio sulaužyti...

Galbūt ši programa yra populiari jau

dviešimt metų dėl to, kad ji patenkina žmonių troškimą turėti šiek tiek fanatazijos savo gyvenime. Tikrajame pasaulyje niekad nepasitaiko tokia tobula šeimos padėtis, bet kai kas stengiasi šias komedijų rašytojų įsivaizduotas situacijas įgyvendinti. Ypač dvidešimtajame šimtame tie tėvai skaito knygas ir straipsnius, kuriuose psichiatrai aiškina, kaip tapti idealiais tėvais, nors tie patys specialistai dar nepasiekė to tikslo savo šeimose. Vaikai kovoja, su kitomis mažumos grupėmis, už savo „teises“ ir dėvi marškinėlius, ant kurių yra užrašyta: „Vaikai taip pat yra žmonės!“ Kartais yra labai reikalinga kitiems tai priminti.

Tačiau šeimyninės kovos tęsiasi, ypač su vyresniaisiais vaikais. Tėvams jaunesnieji yra kaip angelukai, palyginus su paaugliais, kurie, suaugusieji spėja, yra dažnai velnio apšėti. Tačiau velnio negalima kaltinti dėl visų šeimoms nenusipratiimų, kylančių tarp paauglių ir tėvų. Yra žemiškų, žmogiškų priežasčių.

Iš pradžių yra svarbu suprasti bendrus

žmonėmis skyrium kovėsi prieš žymiai galingesnius kryžiuočius ir žuvo. Tik dalis sūduvių kunigų su savo pavaldiniais buvo paimti nelaisvės arba patys pasidavė. Ten pateko, gaudami įvairio se vietose žemių, ir jų vadai (*capitanei*), kaip Skomantas (Skomandas), Kantigirdas. Apie į Sembą patekusius sūduvių likučius dar žinojo vėlesni kronistai XVI-XVII amž. (nuo Grėnau iki Hartknocho).

Per žiaurias kelerių metų kovas nenukariauti buvo likę du kunigai, būtent, Gedetas (Jedetas) ir Skurdas (Skurdo). Gedetas su 1500 žmonių pasidavė kryžiuočiams ir įsikūrė Semboje, o Skurdas su savo pavaldiniais — persikėlęs per Nemuną — prisiglaudė Lietuvoje. M. Strykovskis minėjo sūduvių išeivius apie Naugarduką ir prie aukštutinio Nemuno. Sūduvos žemė, anot Dusburgo, „šitaip iki šiai dienai pasilieka apeleista“. Iš tiesų beveik visai nebegyvenamas sūduvių-jotvingių kraštas XIV amž. virto ištisais tyrais, liūliuojančiomis giriomis, kurios nusitęgė iki Nemuno vidurupio ir žemupio krantų.

Traideniui tepasisekė priglauti savo valstybėje tik likučius pralaimėjusių baltų kilčių (žiemgalių, prūsų). Šalia sūduvių, ieškančių apsaugos uždarame lietuvių sodybų plote, Traidenis priėmė dar prūsų sukilimo metu nuo kryžiuočių baudmės bėgančius senprūsų (bartų ir kitų kilčių) sukilėlius. Įkurdinti Gardino ir Slanimo pilyse, ir jų plote, tremtiniai prūsai turėjo Lietuvą iš pietų pusės saugoti nuo Romanaičių ir totorių puolimų.

Pasėkoje savo reikšmingų karinių laimėjimų ir sugebėjimo naudotis Romanaičių nesutikimais, Traidenis pačią Lietuvą ne tik išlaisvino iš svetimųjų įtakų, bet drauge sustvirtino krašto viduje pagonybę. Ir pakrikštyti Traidenio broliai palaikė jo politiką. Pačiam Traideniui veikiant kituose frontuose, daugiausia prieš Livonijos or-

diną, o kitiems trims broliams žuvus kovose, ketvirtasis brolis — Sirputis turėjo uždavinį ginti Lietuvą nuo Volinijos.

Kaip ir Mindaugui, Traideniui rūpesčių sudarė totoriai. Iš turimų šaltinių nėra tiksliai atsekama, kiek jam teko su jais susikauti. Įsakmiai tačiau žinoma, kad totoriai, sąjugoje su Volinijos Levu, 1279 m. apiplėšė Lietuvą.

Traidienio laikais Lietuva vėl atgavo savo ankstybesnį svorį, kuris buvo sumažėjęs tuoj po Mindaugo mirties. Pats Traidenis, kaip ir Mindaugas, Eiliotinėje Livonijos kronikoje yra vadinamas *kunic*. Nėra žinoma, tačiau nei laikas nei aplinkybės, kuriomis Traidenis yra miręs. Bet jis buvo pirmasis Lietuvos XIII amž. valdovas, kuris mirė savo mirtimi. Po jo jau neberandama pėdsakų apie sukrėtimus ar maištus, kurie buvo lydėję Mindaugo nužudymą. Valstybiniame gyvenime nebeįvyko atmainų. To įrodymu gali būti dažni lietuvių žygiai (1282-1291) į kaimynų kraštus, jų kariniai pasisekimai prieš Livonijos ordiną.

Mindaugo apjungtoji valstybė ne tik atlaikė visus sukrėtimus, bet dar labiau sustvirtėjo. Tad su pagrindu po Traidenio mirties prie 1283 metų Petrus Dusburgietis savo kronikoje, kai jau prūsų žemė buvo nukariauta, galėjo rašyti žinomus žodžius: „Prasidėjo karas su lietuviais... su galinga, kiekiausio sprando ir kariauti pratau šia tauta“ (I 146). Didžiojo Gedimino ir jo sūnų valstybei jau teko atlaikyti iki tol lietuvių tautos istorijoje negirdėtą žutbūtinę kovą. Bet Mindaugo surestieji valstybės pamatai, nors juose Gediminas ir įvykdė daug pakeitimų, nebesidavė išverčiami. Lietuvių tauta ne tik apgynė savo žemę ir išlaikė valstybę, bet dar ėmė toli į rytus skleisti savo valstybingumą.

(L.K.M.A. Metrašis, I t.)

Skaitytojų laišškai

Gerbiamieji Redaktoriai, „Europos Lietuvis“ Nr. 44 išspausdintas dr. S. Kuzminko „Laiškas iš Nottinghamo“ padarė man labai blogą įspūdį. Iki šiol jo straipsnius skaitydavau su malonumu, nors kartais atrodė ir vienpusiški, bet iš dalies teisingi lietuvių tautos aspiracijoms, imant istoriniu atžvilgiu.

Tačiau šį kartą nustebau, pamatęs tokį straipsnį. Būdamas senesnės kartos žmogus ir tos pačios tautos sūnus kaip ir p. Kuzminkas, tiesiog negaliu suprasti priežasties, kuri privedė jį prie tokių isteriškų 20-jo amžiaus žmogaus atveju pasisakymų.

Pirma — Mėnulis tapo nužudytas. „Vieną tamsią naktį ant Mėnulio užsiriogino žmogus ir suteršė jį. Suteršė jį ir savo pradžiai. Dabar ten ruošia savo karinę bazę. Tuo net didžiulioji. Trumpai pasakius, civilizuoja 20-jo amžiaus žmogus kraustosi iš proto“.

Aš čia nematau jokios 20-jo amžiaus žmogaus bėprotybės. Nusileidimas ant Mėnulio buvo didelis mokslininkų žingsnis į priekį. Ir tai buvo jau daugiau kaip prieš dešimt metų. Kad ten jau įrengtos bazės yra nesveikas spėliojimas, kurį pasaulinė spauda išgarsino. Nemanau, kad ir p. Kuzminkas pats tuo tikėtų.

Antra — ten teigiama: „Jis baigia jau teršti ir Žemę, ant kurios pats gyvena. Dievo duotą neišpasakytai gražią gamtą jis naikina: nyksta žalos girios, auga miestai, dangoraižiai“ ir t.t.

Tai kur gi 20-jo amžiaus žmogus turėtų dėtis, jei nestatytų mūrų bei dangoraižių? Gal p. Kuzminko nurodymu visi turėtų gyventi „žemiškose“ ar bara-

kuose, kaip mūsiškiai gyveno Sibire. Bet ir ten reikėjo kirsti miškus ir kasti tunelius.

Trečia — „20-jo amžiaus žmogau, tu viską suteršei, užmušei — gyveni baimėje, užsirašinėsi kaip kalėjime“.

Ir šis dabartinio žmogaus puolimas nėra logiškas. Taip buvo senovėje, taip buvo Lietuvoje ir taip yra dabar visame pasaulyje. Aš pats nuo 1939 iki 1944 metų gyvenau Vilniuje, o ir ten turėjo visi užsirašinėti namus, kad nebūtų apvogti. Tiesa, gal p. Kuzminkas mažai gyveno Lietuvoje, daugiau užsienyje. Vokietijoje būnant nereikėjo durų užsirašinėti, nes visi kitataučiai buvo užrakinti atskirai ar iš lauko. Anglijoj tie, kurie iš lauko užrakinti, nėra baisūs, bet yra pavojingų asmenų laisvėje ir nuo jų reikia užsirašinėti. Ir tai visai natūralu, nes kur tiek daug svetimšalių, ten atsiranda daugiau ir kriminalistų.

Ketvirta — rašytojas daro keistas išvadas: „20-jo amžiaus civilizatoje žmonių bendruomenėje iškils pagaliau dvi klasės — „bailių“, sėdinčių užrakintuose mūruose, ir „drąsulių“, viešpatuojančių gatvėse“. Čia pat jis prideda, kad dar prieš metus rašęs, jog atominio ginklo surakintiems beliko tik vienas savo tikslams atsiekti būdas — teroras.

Tokio dalyko aš dar niekur savo gyvenime negirdėjau. Taip pat negirdėjau nei Molotovo pasakytų anekdotų. Idomu, iš kur p. Kuzminkas tai girdėjo?

Į tolimesnius filosofavimus nebeoriu leisti. Tuo ir baigiū. Ačiū.

Jus didžiai gerbiu,

K. Šova

SEIMINĖ IR PREZIDENTINĖ LIETUVA

(Atkelta iš 2 psl.)

atsikuriančią Lietuvos valstybę, pašaipos prastai aprengtiems ir menkai apginkuotoms Lietuvos savanoriams kariams ir šaujami, jų antlietuviški pasielgimai ir nepaanki laikysena lietuvių atžvigių ne kartą ir ne vieną lietuvių patriotą jaudino. Lietuvis savo sunkiai iškovojoje nepriklausomoje valstybėje turėjo pilnas teises iš mažųjų pageidauti ir net reikauti respekto valstybei ir lietuvių tautai. Lietuvos valstybė buvo lietuvių tautinė valstybė, pačių vieny lietuvių pastangomis ir pajėgomis atstatyta. Kaip kovos dėl valstybės atstatymo, taip ir tos valstybės išlaikymas gulė ant lietuvių tautos pečių. Savos nepriklausomos valstybės reikšmė tautai gerai suprato, jautė ir

įvertino lietuviai. Todėl kiekvienas patriotas lietuvis rūpinosi, dirbo ir sielojosi Lietuvos valstybės labui. Tik ne visi vienodai suprato, kurie keliai yra geresni, kuri konstitucija ar kuri santvarka Lietuvos valstybei yra geresnė, naudingesnė ir praktiškesnė valstybės išsilaikymui. Lietuvius, ir labai mylinčius Lietuvą ir savo tautą, tas nuomoninių ir pažiūrų skirtingumas ir bekompromisinis jų laikymasis skaldė partijomis, ir tai dažnai trukdė bendrą valstybinį darbą.

Tolimesnėje eigoje iš viso to išplaukė ir 1926 metų gruodžio 17 dienos Lietuvos patriotų karininkų, savanorių-kūrėjų, įvykdytas perversmas ir Lietuvos valstybinės santvarkos pasisukimas nauja kryptimi.

TRUKUMAI NESIBAIGIA

„Selskaja Zizn“ spalio 13 d. pranešė, kad Sov. Sąjungos žemės ūkio ministras V.K. Mesjels savo kalboje, pasakytoje švenčiant žemės ūkio darbuotojų dieną, išsklė krašto ūkio problemas ir grūdų klausimą. Reikia užtikrinti, kad ir blogais metais būtų gaunama mažiausiai 200 milijonų tonų grūdų, o gerai — 250 mln. tonų ir daugiau.

Cekoslovakijos žinių agentūra CTK pasiskelbė, kad šių metų grūdų derlius Sov. Sąjungoje siekia tik 190 milijonų tonų.

Tai gi atrodo, kad ir šiais metais, kaip jau ir keletą metų iš eilės, sovietai neapsieis be amerikiečių grūdų.

ar net daug griežčiau elgėsi“. Tuomet valikai skundžiasi, kad tėvai yra seni, apglusę ir persekioja jaunąją kartą be pasigailėjimo. Niekas tikrai nelaimi šių šeimyninių kovų.

Nors sunku tikėti, žmonės pereina tam tikrą gyvenimo ciklą, panašų į gamtos ir oro pasikeitimus. Audros ir viesulai nuėm, saulė prašvinta, net trumpam sučiulba paukščiai, vėl apsiniaukia dangus ir taip toliau. Jaunimo galvosena praeina pro tris fazes. Pirmiausia, kai vaikai yra dar labai maži, jiems tėvai yra visai tobuli. Antra fazė yra komplikuoja. Vaikai auga, sužino, kad tėvai turi savo kalčių ir trūkumų. Iš pat pradžių tai yra sunku pripažinti, o paskui vaikai įpuola į kraštutinius. Jie perdeda situaciją, tėvai virsta „seniais besmegeniais“: nieko nesugeba suprasti. Pagaliau trečioje fazėje vaikai subręsta ir pradeda įvertinti tėvų rūpinimąsi ir meilę. Iki šio trečiojo periodo vaikams patariama sulėtinti pastangas užaugti ir daugiau džiaugtis savo jaunyste, nes jos sugrąžinti neįmanoma. Norint palengvinti tėvų našą, patariama nuryti raminantį vaistą, galbūt „valium“, ir atsiminti, kad ateityje sulauks keršto už praities nemalonumus: suaugę vaikai taps tėvais, o tėvai, tapę seneliais, galės leptinti anūkus ir, reikaliui esant, juos apginti nuo naujai atsiradusios „priešų ir persekiotojų“ kartos.

Ramona Steponavičiūtė

(„Laiškai Lietuviams“)

PLAUČIAMS

Kalbasi du dipukai.

— Atrodo, kad Sovietų Sąjungoje reikalai pamažu taisosi.
— O iš ko tu sprendi?
— Gorbačiova išleido į užsienį su žmona.

..

Kai Sovietų Sąjungos ministru pirmininku buvo Rykovas, pasirodė pirmoji sovietinė vodka. O kad sovietinė vodka būtų geresnė už carinę — padarė ją dviem laipsniais stipresnę. Žmonės ją praminė „Rykovka“. Paragavęs jos pirmą kartą, vienas ruskelis prisipažino:

— Ir tikrai, ar reikėjo kelti revoliuciją, išžudyti tiek žmonių dėl tų dviejų laipsnių?!

..

Du seniokai prisiminė mirusius draugus.

— Man tai labiausiai gaila Igno...
— sako pirmasis.
— Kodėl Igno? Visi mūsų draugai buvo puikūs vyrai, — klausia antrasis.

— Matai, aš vedžiau jo našlę...

..

Kalbasi du banko tarnautojai.
— Mūsų bankas ieško kasininko, — sako vienas.

— Bet praėjusią savaitę juk priėmė vieną, — atsako kitas.

— To pačio ir ieško, — paaiškina pirmasis.

..

Mažo krašto diktatorius nutarė savo saugumo policijai pasiūti naujas uniformas. Pasikvietė geriausią Paryžiaus siuvėją ir parodė uniformos projektą: žalias švarkas, auksiniai antpečiai, raudonos kelnės ir mėlyna aukšta kepurė.

— Tikrai gražiai atrodys jūsų rūmų sargyba, — pagyrė diktatorių siuvėjas.

— Kokia rūmų sargyba?! Ši uniforma bus mano slaptajam policijai.

Europos LIETUVIS

LITHUANIAN

WEEKLY

Printed and Published in Gt. Britain
by the Lithuanian House Ltd.
2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT.
Tel. 01-727 2470

Registered as a Newspaper at the Post
Office.

Laidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga
ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė.
Prenumeratės kaina metams 16 svarų,
pusei metų 8 sv. Užsienyje 17 sv. Į užsie-
nį „E.L.“ yra siunčiamas oro paštu.

Vienoj skiltyje idėto skelbimo kaina 6.00
sv. už colį. Didesni skelbimai atitinkamai
brangiau.

Už laikraštį kieno nors spausdinamų
jų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redak-
cija nesiima atsakomybės.

Redaguojama redakcinis kolektyvas.
Redakcija rankraščius taisy ir trumpina
savo nuožiūra.

Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto
dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia auto-
rių, ne būtinai redakcijos ar leidėjo nuo-
monę.

Kronika

KAS—KADA—KUR

DBLS Visuotinis narių suvažiavimas ir
LNB-vės akcininkų susirinkimas — 1986
m. balandžio 19-20 d.

DBLS Tarybos posėdis — gruodžio 14
d. Jaunimo Židinyje, Nottinghame.

Pabaltiečių Namai Prancūzijoje — ati-
daryti kovo 29 d. Visi kviečiami apsilan-
kyti. Informacijas teikia Mrs. Jolanta
Vaičiūtė-Goutt. Adresas: Baltic House,
1 rue de la Prairie, 94500 Champigny-sur-
Marne, France. Tel. 1-881-52-22.

A. Baranausko minėjimas — gruodžio
7 d., 6 v.v., Manchesterio lietuvių klube.

Kalėdų eglutė Manchester — gruodžio
26 d., Manchesterio lietuvių klube.

Naujųjų Metų sutikimas Manchester —
rengia LKVS „Ramovė“ Manchesterio
lietuvių klube.

Kariuomenės šventės minėjimas Brad-
forde — lapkričio 30 d., 6 val. vak., „Vy-
ties“ klube.

AUKOS TAUTOS FONDIUI

K. Grigaitienė — 50 sv.
A. Bieliūnas — 1.00 sv.
Nuosirdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

GERIAUSIA KALĖDŲ DOVANA

„Nidos“ išleistas kasdien nuplėšiamas
kalendorius 1986 metams yra geriausia
Kalėdų dovana draugams ir artimiesiems.
Kalendorius su meniškai atspausdinta
lentele ir spalvotu Vytim per išstus me-
tus primins malonų draugą, užsakiusį šią
gražią dovaną. Kalendoriaus kaina su per-
siuntimu — 5 sv., klubo nariams — 3.50
sv.

Užsakymus kalendoriui siųsti šiuo ad-
resu:

Nida Book Club,
2, Ladbroke Gardens,
London, W11 2PT, Gt. Britain.

DBLS SUVAŽIAVIMAS IR LNB SUSIRINKIMAS

1986 metų DBLS Visuotinis narių su-
važiavimas ir LNB-vės akcininkų susirin-
kimas įvyks 1986 m. balandžio 19-20 d.

DBLS-gos TARYBOS
POSEDŽIO-SUVAŽIAVIMO,
įvyksiančio 1985 m. gruodžio mėn. 14 d.
Jaun. Židinyje, 16 Hound Road, West
Bridford, Nottingham.

DARBOTVARKĖ

- 13.30 val.
1. Posėdžio atidarymas.
2. Darbotvarkės priėmimas.
3. Sveikinimai.
4. 1984 m. spalio mėn. 20 d. Tarybos
Protokolo priėmimas.
5. Pranešimai:
a. Centro V-bos — J. Alkis;
b. DBLS-gos veikla — R. Juozelskis;
c. LSS Eur. Raj. veiklos apžvalga —
St. Vaitkevičius;
d. Liet. Namų B-vės reikalai — Vl.
Dargis.
6. Diskusijos dėl pranešimų.
16.00 val.
Pertraukėlė.
16.15 val.
7. Taryboje dalyvaujančių organizacijų
bei skyrių pranešimai.
8. Kiti reikalai.
Taip pat bus svastomi Lietuvos Krikšto
sukakties minėjimo ir Sodybos malūno
reikalai.
18.00 val.
Posėdžio uždarymas.
18.15 val.
Vakarienė.

Londonas

KLUBO ATIDARYMO VALANDOS PER KALĖDAS

Pirmąją Kalėdų dieną nuo 12 val. iki
2 val. p.p. Vakare klubas bus uždarytas.
Antrąją dieną nuo 12 val. iki 2.30 v.p.p.
Vakare nuo 7 val. vakaro.

KALĖDINIS BAZARAS

Lapkričio 23 d. Londono Latvių Namuo-
se įvyko pabaltiečių moterų rengiamas
Kalėdinis bazaras. Šis tradicinis bazaras
vyksta jau daugelį metų. Anksčiau jis bū-
davo net tris dienas, bet jau nuo praėjus-
ių metų apsiribota tik viena diena. Per
tiek metų išretėjo visų tų moterų organi-
zacijų gretos, ir tik dėka saujelės pasi-
šventusių moterų ta senoji bazarų tradici-
ja vis dar tęsiama. Daugiausia atsilanko
patys pabaltiečiai, nes anglų tarpe tie ba-
zarai nebūna pakankamai išreklamuoti.
O į tai gaibūt reikėtų kreipti daugiau dė-
mesio.

Bazarą atidarė teisininkas S. Zornoza,
Q.C.

Trys tautybės turėjo savo atskirus sten-
dus, kuriuos puošė tautodailės dalykai,
gintaras, įvairūs suvenyrai. Artėjant šven-
tėms, buvo gera proga nebrangiai įsigyti
kalėdinių dovanėlių ir šiaip įvairių nau-
dingų reikmenų, papuošalų, rūbų ir kt.
Loterijos, kaip ir visada, gundė bandyti
laimėti ir atnešti rengėjams daugiausia pel-
no. Lietuviškoji loterija jau prieš šeštą
valandą buvo išpirkta. Veikė ir kavinė,
kuria aptarnavo pasikeisdamos visų trijų
tautų moterys. Ir čia, pigiau grynų, galė-
jai už 50 penų gauti kavos puodelį su
lėkšte pyragų. Ilgiau užsibuvusieji ska-
niai ir nebrangiai Latvių namų valgyklo-
je pasigardžiuo barščiais, blynais ir deš-
relėmis su kopūstais.

Gaila, kad šiais metais rengėjos nesu-
gebėjo surengti jokios meninės programė-
lės.

Prie gražiai atrodančio lietuvių stendo
darbavosi M. Varkalienė, Z. Matukienė,
D. Ribokienė, S. Rušickienė, R. Foord,
joms talkininkavo A. Kmitienė, V. Leka-
vičienė ir kitos. Pati dainavėčių pirmi-
ninkė J. Kerienė, bazaro ruošos darbuose
atlikusi savo pareigas, turėjo išvykti į
Australiją ir negalėjo dalyvauti. Tai mū-
sų pasišventėlės, kurios jau tiek daug me-
tų neša visą bazarų rengimo našą.

Žmonių atsilankė daugiau dviejų šimtų.
Lietuvių, atrodo, mažiausia. Pajamos vi-
dutinės. Grynas bazaro pelnas bus pa-
skelbtas spaudoje vėliau.

PADĖKA

Londono Liet. Moterų „Dainavos“ Sam-
būris nuosirdžiai dėkoja visiems rėmė-
jams už paaugotus daiktus ir pinigines
aukas. Ypatinga padėka tenka Londono
lietuviams.

Malonu paminėti, kad tautiečiai vis dar
prisideda prie šio tradicinio Kalėdų ba-
zaro rengimo. Viena didžiausių rėmėjų
yra p. O. Žvirblienė, kuri nuolat paaugėja
ypač brangių tautinių rankdarbių ir gin-
tarų. Jai reiškiamė pakartotiną nuosir-
džių padėką.

Kaip ir visuomet, bazaro pelnas skiria-
mas kultūriniais ir šalpos reikalams.
Pinigais aukojo: A. Buttner (Vokietija) —
10 sv., kun. J. Sakevičius, J. Černis, P.
Mašalaitis, p. Drungilas, B. Namajūskie-
nė, dr. J. Mockus, B. Kijauskas — po 5
sv., S. Nowak — 3 sv., D. Adams, p. Ka-
činas, p. Ruzgienė, p. Glevackas, R. Gru-
piljonaitė, M. Musteikienė — po 2 sv., p.
Padagas, P. Žvirblis, W. O'Brien, p. Gu-
daitis, p. Černiauskas, p. Tamulaitis, N.
Žvirblis, Z. Grupiljonienė, K. Pakalniškie-
nė, A. Pakalniškie, J. Bartušenka — po
1 sv.

Daug fantų loterijai paaugojo O. Stan-
kevičienė.

SPORTO IR SOCIALINIO KLUBO NAUJŲJŲ METŲ SUTIKIMAS

1985 m. gruodžio 31 d., 8.30 val., Klubo
patalpose, Klubo vadovybė rengia

Naujųjų 1986 m. sutikimą.

Bilietai jau parduodami. Kaina 3 sva-
rai. Visi prašomi bilietus įsigyti iš anks-
to, nes Naujųjų metų išvakarėse prie įži-
mo jie nebus parduodami, o, be to, bilie-
tų skaičius yra ribotas.
Veiks nemokamas maisto bufetas.
Londono ir apylinkės lietuviai kviečia-
mi dalyvauti.

MIRĖ V. SIMKUS

Chicagoje lapkričio 9 d. mirė žinomas
visuomenininkas, spaudos darbuotojas,
kovotojas už Lietuvos laisvę Valerijonas
Simkus.

V. Šimkus gimė 1907 m. Lekišės kaime,
Tverės vlsč., švenčionių apsk. Nuo
pat jaunystės įsijungė į tautinę, kultūrinę
veiklą. Vokiečių okupacijos metais jis bu-
vo Vilniaus Priešgaisrinės apsaugos virši-
ninku. Dirbantį šios apsaugos koman-
dose vaikinai buvo atleidžiami nuo vokie-
čių privalomo darbo. Šimtai jaunų stude-
ntų buvo išgelbėti nuo transporto tarnybos,
nuo prievartinio darbo Vokietijos karo
pramonėje.

Išėivijoje V. Šimkus įsteigė Vilniaus
Krašto Lietuvių Sąjungą, aktyviai veikė
Lietuvos Atgimimo Sąjūdyje, buvo Lais-
vosios Lietuvos redaktorius, įgaliotas lei-
dėjas, daug dirbo Lietuvos šaulių S-goje.
Šalia savo darbo jis buvo dosnus aukoto-
jas ir lietuviškųjų darbų rėmėjas.

MIRĖ PR. LESKEVICIUS

Lapkričio 9 dieną Vak. Berlyne mirė
Pranas Leskevičius, gyvenęs tame mieste
nuo 1941 m.

Europos Lietuvio skaitytojas Pr. Leš-
kevičius pastaruoju laiku sunkiai sirgo.
Mirė, sulaukęs 80 m. amžiaus. Palaidotas
šalia žmonos Berlyne. Liko liūdinti duktė
Nijolė.

Sodyba

GRAUDULINGAS ATISISVEIKINIMAS

Sodybos Skyrių paskutiniu metu ap-
gaubė liūdnas šešėlis. Vieno po kito ne-
tekome trijų brangių ir vertingų narių.
Pirma šią žemėlį paliko dvi moterys: Eu-
genija Žukienė ir B. Narbutienė žmona Ni-
cola. Jos su savo šeimomis buvo ištikimos
S. Skyriaus narės ir Sodybos draugės. Il-
gai, ilgai jų neužmiršime.

Paskutinis mus paliko Petras Gugas.
Kas jo nepažinojo? Jis uoliai ir sumaniai
organizavo grybų ir žuvų balius, rengė
visokius pobūvius, rodė dosniai draugiš-
ką širdį pensininkams, Skyriaus ir Klubo
nariams. Palaidojome Petrą, pagal jo no-
rą, iš Kristaus Karaliaus bažnyčios Head-
ley kaimelio kapinėse tarp daugelio kitų
lietuvių. Jį išlydėjo gausūs būrys lietu-
vių ir kitataučių. Bažnytėlė buvo pilna.
Po kapeliono pamokslų bažnyčioje kalbė-
jo Z. Juras, o kapinėse, skautų vardu, jau-
triai su velioniu atsisveikino Br. Zinkus.

Po pamaldų liūdetojus priėmė H.P. Klub-
as ir visus aprūpino skaniais pietumis.
Sodybos Skyrius už visus mirusiuosius
užprašė šv. Mišias. Taip pat šv. Mišių
buvo parūpinta privačia iniciatyva.
Meldžiamės už brangiųjų mirusiųjų vė-
les ir reiškiamė gilią užuojautą gyvie-
siems.

A.G.

Bradfordas

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

„Vyties“ klubo patalpose lapkričio 30 d.,
6 val. vak., rengiamas

Kariuomenės šventės minėjimas.

Programoje: Bradfordo dainos mėgėjų
vyrų grupė.

Po programos — kavutė, kurios metu p.
P. Pucevičius parodys „Aro“ koncerto,
buvusio Nottingham, filmą.

Visi maloniai kviečiami gausiai atsi-
lankyti.

DBLS skyriaus ir klubo valdybos

PAMALDOS

Nottingham — gruodžio 1 d., 11.15 val.,
Židinyje.

Leamington Spa — gruodžio 1 d., 14
val., Sv. Petre.

Coventryje — gruodžio 1 d., 16 val., Šv.
Elzibetoje.

Nottingham — gruodžio 7 d., Nek. Ma-
rijos šventėje, 8.30 val. ryte, Židinyje.

Nottingham — gruodžio 8 d., 11.15
val., Židinyje.

Kettering — gruodžio 8 d., 14 val., Šv.
Eduarde.

Nottingham — gruodžio 15 d., 11.15
val., Židinyje.

Derbyje — gruodžio 15 d., 14 val.,
Bridge Gate.

Bradforde — gruodžio 1 d., 12.30 val.

Eccles — gruodžio 8 d., 12.15 val.

Huddersfelde — gruodžio 15 d., 13 val.

Leedse — gruodžio 22 d., 13 val.

Manchesteryje — gruodžio 25 d., 12.30
val.

ROZINIS

Rozinis — gruodžio 7 d., 5 val. p.p., prie
Švč. Sakramento, 24-26 Meriadales Rd.,
Chapel Ash, Wolverhampton. Vieta pasi-
kiama iš miesto centro autobusais Nr. 513
ar 514. Važiuoti iki Eye Infirmary. Advente
melsimės, kad būtų taika ir ramybė
mūsų tautiečiams Lietuvoje.
Prašau jungtis su mumis maldoje.

N. Narbutienė

LIETUVOS GARSINTOJA

Kelti Lietuvos vardą anglų visuomenė-
je, supažindinti su mūsų krašto praeitimi,
dabartimi, papročiais, kalba yra mūsų or-
ganizacijų pareiga. Tačiau dažnai ir pa-
vieniai asmenys sugeba sudominti anglus
Lietuva ir garsinti ją angliškoje spaudoje.
Viena tokių yra Rūta Popikienė, kuri

jau daug metų savo pasišventimu, talen-
tu, asmeniškam lėšom atlieka tą svarbų
darbą. Lapkričio 15 d., Mayfieldo apy-
linkės klubo salėje, talkinant jos vyrui
Petriui, kuris jau daugiau kaip trisdešimt
metų yra žymus lietuviškųjų organizaci-
jų veikėjas, Rūta Popikienė surengė tau-
tinių rankdarbių, lėlių, juostų, drabužių,
įdomių kiaušinių, anglų kalba spaudos
apie Lietuvą parodą. Tai jau antroji to-
kio masto šios apylinkės gyventojams pa-
roda, kurią atidarė p. R. Wilcok — šio
klubo pirmininkė. R. Popikienė supažin-
dino anglus su Lietuvos žemėlapiu, tauti-
nės vėliavos spalvų reikšme, ilgesniam pa-
šnekės suteikė Lietuvos istorijos žinių,
paaiškino apie mūsų kalbos kilmę, dainas
ir muziką. Magnetofonu perdavė Kanados
choro ir sol. Verikaitio dainų. Plačiau iš-
ryškino tautinių drabužių reikšmę, pa-
jairino A.A. Tamošaičių „Lithuanian
National Costume“ knygos nuotraukomis.
Pademonstravo tautinių juostų audimą.

Parodos lankytojai buvo nustebinti įdo-
miais eksponatais, ir R. Popikienė atsaki-
nėjo į įvairius klausimus.

Greit prabėgo kelios valandos. Baigia-
majį žodį tarė Mayfieldo apylinkės klubo
prezidentas kpt. C. McKenzie. Padėkoda-
mas prisiminė, kaip prieš keturiasdešimt
metų Vokietijoje jam teko susipažinti su
lietuviu DP stovyklose ir sužinoti apie
Lietuvos padėtį.

R. Popikienės lietuviškųjų meno dirbi-
nių paroda buvo ir Ashbourne, Derby-
shire Building Society.

Anglų visuomenė atkreipė didelį dė-
mesį. Dėkojame R. Popikienėi ir jos tal-
kininkui Petriui už puikų Lietuvos vardo
garsinimą.

J.M.

Wolverhamptonas

MINTYS PO POETO VYSK. ANTANO BARANAUSKO MINĖJIMO

Anglijoj mes neesam labai įpratę prie
literatūros vakarų, gal labiau mėgstam
linksmaus dainavimo, tautinius šokių, na, ži-
noma, ir paskaitas ar prakalbas, kartais
puikias, kartais banalias. Dėl literatūrinio
parengimo dažnai pasiteisinam, kad ne-
turim arba mažai turim poetų ir literatų
savo tarpe. Iš tikrųjų jų turim gražų skai-
čių, tik gal nemokam jų talentais pasinau-
doti.

Beveik su baime ir abejonėmis mūsų
miesto DBLK Bendrija ir „Šiluvos“ mote-
rų draugija ėmėsi darbo rengti mūsų gar-
saus klasiko-rašytojo vysk. A. Baranaus-
ko 150 gimimo metų minėjimą. Bet grei-
tai abejonės virto džiaugsmu, kai minėji-
mo dieną, 5.30 p.p., bažnyčioj jau buvo
apie keturiasdešimt žmonių.

Palyginus su mūsų miesto lietuvių skai-
čium — atrodo gana daug. Jau pamaldų
metu kun. dr. S. Matulis liet. ir anglų kal-
bomis — buvo nemažai ir anglų šeimos na-
rių — priminė vysk. A. Baranauską kaip
poetą, muziką ir daug bažnytinių giesmių
kompozitorių. Mėginom giedoti vysk.
A. Baranausko giesmes, bet gaila: mažai
kas galėjo kunigui padėti, nes per vėlai
gavom giesmių gaidas ir nebuvo laiko jų
išmokti. Gal ateity pasisėks geriau.

Salėje, kun. dr. S. Matulio turiningos
lietuvių ir anglų kalbomis paskaitos, sekė
garsioji „ANYKŠČIŲ SILELIO“ poema,
kuriai skaitė Nina Narbutienė ir G. Ka-
minskienė. Po to mūsų brangus poetas iš
Northamptono p. L. Švalkus skaitė savo
kūrybos. Vėliau, programos antrojo daly-
vis, prisilinksmo humoru ir satyrom.
Taip pat savo jautriai patriotines eiles
deklamavo iš Kildeminstero p. Jezukevi-
čius. Dėl ligos, nuotolio ir kitų priežasčių
poetas C.V. Obcarskas ir rašytojas Kazi-
mieras Vilkonis iš Sheffieldo neatvyko,
jų kūrybą skaitė Antanas Petkevičius ir
G. Kaminskienė. Bern. Brazdžionio poezi-
ją skaitė Janina Narbutienė, Salomėjos
Neries ir E. Matuzevičiaus poezijos angli-
škus vertimus skaitė Kunigunda Gough
ir Petras Petkevičius. J. Zemaitys prozą
„Petriukas“ skaitė N. Narbutienė, J. La-
pašinsko jautrią poemą „Po daugelio me-
tų“ skaitė Kastulė Šakalienė su dukra.
Gražiai pasirodė jau trečiosios kartos at-
stovė 6 metų Zibute Gough, pagrįso
smuiku penkis variantus. Programą lietu-
viškai ir angliškai pranešinėjo D. Narbu-
tas ir Dalia Šakalytė. Dar viena staigme-
na — DBLS Tarybos nario Eimučio Šovos
atsilankymas ir jo malonūs ir padraši-
nantys žodžiai apie šį minėjimą. Vakaras
baigtas Tautos himnu.

Visų minėjimo dalyvių vardu dėkojame
DBLK-ų Bendrijai ir šiluvietėms už idė-
tą darbą, suruošiant šį puikų mūsų tautos
klasiko poeto vysk. A. Baranausko minė-
jimą, o taip pat ir „Šiluvos“ moterų drau-
gijos Wolverhamptone 2-ųjų metų įkūrimo
sukaktį. Dėkojame už puikų „Birthday“
tortą, kurį pagamino turbūt pati darbš-

VOKIETIJA

SVECIAS IŠ LIETUVOS

Aktorius Donatas Banionis, Panevėžio
miesto teatro intendantas, lankėsi šiomis
dienomis Luebecke ir ta proga išsamiai
su Luebecko teatro aktoriams-menininkais
aptarė vaidinimo sezono aktualius pro-
gramos klausimus.

Banionis, peržiūrėdamas Luebecko teat-
ro repertuarą, rado Duernenmatt, Strindbergo, Camus ir A. Millerio 85-86
m. žiemos sezono vaidintinių veiklų tar-
pe „senus pažįstamus“, jau suvaidintus ir
Panevėžio miesto teatre. Jis paminėjo
Wolfgang Borcherto dramoje „Priešais už-
darytų durų“ (Draussen vor der Tuer)
sėkmingai jo suvaidintą rusų kalba Beck-
manno rolę. Taip pat jis susilaukęs didelio
publikos pritarimo, atlikdamas Willy
Lohmanno rolę, A. Millerio dramoje „Am-
bulantinio pirklio mirtis“ (Tod eines
Handlungsreisenden).

Ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir vak.
Europos kino teatruose ir televizijoje
Banionis kartu su Hardy Krueger ir Ma-
rio Adorf pasirodo simpatiško „tipiško
vyriškumo“ atvaizduojančiose filmo rolė-
se. Tarp Luebecko ir Panevėžio miestų
teatro ansamblių, rašo pokalbio stebėtojas
Wolfgang Tschene „Luebecker Na-
chrichten“ š.m. lapkričio mėn. 17 d., gas-
trolės įmanomos, nes 478 vietų teatre Pa-
nevėžyje instaliuota gera simfoninė —
ne tik į lietuvių kalbą — vertimo apara-
tūra. Taigi, laukiama tolesnių pasikalbė-
jimų ta kryptimi.

120.000 gyventojų gyvena šiandien Pa-
nevėžyje. E.Z.

AUSTRALIJOS FEDERALINĖ BALŲ TARYBA

Australijos sostinėje Canberroje buvo
susirinkę visų Australijoje veikiančių pa-
baltiečių komitetų atstovai, kuriuos jun-
gia Federalinė Baltų Taryba. Buvo ap-
varstytį įvairūs pabaltiečių rūpiai
klausimai. Be to, specialiai sudaryta pa-
baltiečių delegacija pasimatė su įvairiais
Australijos Parlamento nariais, valdžios
atstovais, kitais politiniais veikėjais, su
kuriais ypatingu būdu tarėsi dėl rezolucij-
os Pabaltijo kraštų laisvės klausimu
pravedimo Australijos Atstovų Rūmuose.
Visi aplankytieji politiniai veikėjai pa-
dėjo šią rezoluciją paremti.

Manchesteris

A. BARANAUSKO MINĖJIMAS

Gruodžio 7 d., šeštadienį, 6 val. vakare,
Manchesterio lietuvių soc. klubas rengia

A. BARANAUSKO MINĖJIMĄ.

Paskaitą skaitys M. Ramonas. Prašome
visus gausiai dalyvauti.

Klubas Valdyba

čiausioji „bitelė“ ponija Janina.

Nors buvo miglotas oras, bet visi links-
ni prie vidurnaktį skirėsi namo. Lauk-
sime ateityje daugiau tokių kultūrinių
vakaronių.